

Læreplan

Samfundsfag

1. Identitet og formål

1.1 Identitet

Samfundsfag handler om danske og internationale samfundsforhold. Faget er et dannelsesfag der, på et praktisk og teoretisk grundlag, giver viden om og forståelse af det moderne, globaliserede samfunds dynamik og kompleksitet herunder forbrug, produktion og bæredygtighed. Faget beskæftiger sig med relationen mellem individ og samfund.

1.2 Formål

Formålet med faget er, at udvikle elevernes viden, færdigheder og kompetencer så eleverne kvalificeres til at deltage aktivt og ansvarligt i et demokratisk samfund.

På grundlag af konkret viden og konkrete færdigheder skal eleven ved anvendelse af samfundsfaglige metoder, udvikle kompetencer på følgende områder: politik, arbejdsmarkedet, økonomi, sociale- og kulturelle forhold, miljø, bæredygtighed og internationale forhold.

Formålet med faget er yderligere, at eleven, også i praksis, forstår sig selv og hverdagslivet som en del af samfundet, hvor der, i et samfundsmæssigt perspektiv, sker gensidige påvirkninger. Eleverne skal udvikle kritisk sans, handlekompetencer og et personligt tilegnet værdigrundlag, der styrker deres forudsætninger for aktiv medvirken som medborgere i et demokratisk samfund.

Undervisning i samfundsfag danner grundlag for videre uddannelse. Eleven tilegner sig evner til at anvende forskellige arbejdsformer, samarbejde, opsøge viden, samt forholde sig kommunikerende, ansvarligt og reflekterende til sin omverden.

2. Faglige mål og fagligt indhold

2.1 Faglige mål

Undervisningen på introducerende niveau tilrettelægges med udgangspunkt i elevens forudsætninger og i overensstemmelse med de mål, der fremgår af elevens uddannelses- og forløbsplan. Undervisningen på introducerende niveau skal give eleven konkret og praktisk introduktion til faget og give eleven faglige forudsætninger for at indgå på et undervisningsniveau.

På undervisningsniveauerne G, E, og D er målene, at eleven opnår følgende viden, færdigheder og kompetencer:

Viden

G - niveau	E - niveau	D - niveau
Eleven har viden om: <ul style="list-style-type: none"> • demokrati som politisk styreform • den danske velfærdsmodel • samfundsøkonomi herunder grundlæggende produktionsformer • ressourcer og forbrug • socialisering, sociale og aktuelle samfundsfaglige problemstillinger lokalt, nationalt og globalt • grundlæggende undersøgelsesmetoder og fagets sprog • mediers betydning for samfundsdebatten. 	Eleven har viden om: <ul style="list-style-type: none"> • demokratiopfattelser, politisk deltagelse og processer • politiske systemer, partier, magtformer og beslutningsprocesser • typer af velfærdsmodeller • samfundsfagsøkonomi, ressourceanvendelse og forbrug og miljø • arbejdsmarkedet, arbejdsmiljø og den danske model • socialisering herunder mønstre og processer • væsentlige internationale og globale problemstillinger herunder elementer af EU-samarbejdet • mediernes betydning for den politiske dagsorden og beslutninger • samfundsfaglige undersøgelsesmetoder og sprog. 	Eleven har viden om: <ul style="list-style-type: none"> • det politiske og økonomiske system, demokratiske processer og beslutninger i Danmark • velfærdsmodeller og velfærdssamfundets forandringer • arbejdsmarkedets organisering herunder den danske model • socialisering herunder mønstre og processer • internationale forholds betydning for Danmarks handlemuligheder • om mediernes betydning for den politiske proces • samfundsfaglige undersøgelsesmetoder og sprog.

Færdigheder

<p>Eleven har færdigheder i at:</p> <ul style="list-style-type: none"> • redegøre for hovedlinjerne i det danske demokratiske system • beskrive sin rolle som forbruger og forklare den danske økonomi på et basalt niveau • redegøre for socialiseringsprocesser og identitetsdannelse • redegøre for sociale og kulturelle forskelle i Danmark • foretage enkle informationssøgninger og undersøgelser om samfundsfaglige forhold. 	<p>Eleven har færdigheder i at:</p> <ul style="list-style-type: none"> • formidle grundlæggende samfundsfaglig viden • diskutere aktuelle politiske, samfundsfaglige og internationale problemstillinger • diskutere velfærdsproblematikker • redegøre for enkle mekanismer i samfundsøkonomien • redegøre for socialiseringsprocesser og identitetsdannelse • forstå årsagerne til sociale og kulturelle forskelle og deres betydning for forholdet mellem individ og samfund • under vejledning, søge og udvælge nyheder og vurdere kilders troværdighed. 	<p>Eleven har færdigheder i at:</p> <ul style="list-style-type: none"> • diskutere aktuelle politiske og samfundsfaglige problemstillinger • forholde sig til det politiske system i Danmark • indhente viden om samfundsfaglige forhold fra forskellige medier og forholde sig kritisk til disse • redegøre for socialiseringsprocesser og identitetsdannelse • forstå årsagerne til sociale og kulturelle forskelle og deres betydning for forholdet mellem individ og samfund • diskutere eksempler på samfundsøkonomiske forhold, herunder sammenhængen mellem samfundets økonomi og internationale udvikling, • på et grundlæggende niveau, forholde sig til udvikling i internationale forhold.
---	--	--

Kompetencer

<p>Eleven har kompetencer til at kunne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arbejde med samfundsfaglige problemstillinger • deltage i diskussioner om samfundsfaglige forhold • forholde sig til samspillet mellem individ og samfund • tage stilling til og handle i forhold til sociale og kulturelle sammenhænge og problemstillinger • forklare sin rolle som medborger i det danske samfund på et grundlæggende niveau • forholde sig til sit eget forbrug og betydningen i forhold til miljø og bæredygtighed • arbejde selvstændigt med og forklare enkle samfundsfaglige problemstillinger • samarbejde og indgå i dialog om simple samfundsfaglige projekter og egne undersøgelser. 	<p>Eleven har kompetencer til at kunne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • identificere og arbejde med samfundsfaglige processer og problemstillinger • diskutere udvalgte samfundsfaglige problemstillinger • forholde sig til og diskutere samspillet mellem individ og samfund • tage stilling til og handle i forhold til sociale og kulturelle sammenhænge og problemstillinger • forholde sig til sin rolle som aktiv medborger i det danske samfund • anvende samfundsfagligt sprog, begreber og viden til at forklare samfundsfaglige problemstillinger • forklare forbrug og betydningen i forhold til miljø og bæredygtighed • forholde sig kritisk til medier og samfundsdebat • udvælge og arbejde med forskellige undersøgelsesmetoder selvstændigt og i samarbejde med andre. 	<p>Eleven har kompetencer til at kunne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • identificere og udvælge relevante faglige aktiviteter ved arbejde med samfundsfaglige processer og problemstillinger • deltage aktivt i diskussioner om udvalgte samfundsfaglige problemstillinger • tage selvstændig stilling til samfundsfaglige problemstillinger • forholde sig kritisk til og diskutere samspillet mellem individ og samfund • tage stilling til og handle i forhold til sociale og kulturelle sammenhænge og problemstillinger • forholde sig kritisk til sin rolle som aktiv medborger i det danske samfund • vurdere medier og deres formidling af nyheder kritisk • samarbejde med andre omkring forskellige undersøgelsesmetoder og vurderinger af processer og resultater • indsamle data og foretage kritisk analyse af resultaterne på et grundlæggende metodisk niveau.
---	--	---

2.2 Kernestof

Kernestoffet udvælges med udgangspunkt i konkrete problemstillinger, som eleverne kender fra hverdagen og som kan behandles med fokus på fagets praksisdimension. 1/3 af undervisningen skal bestå af praksis, og det samfundsvidenskabelige stof, såvel kernestof som supplerende stof, skal i videst muligt omfang tage udgangspunkt i denne praksis. Kernestoffet kan desuden vægtes ud fra denne praksis.

Kernestoffet omfatter:

Introducerende niveau	G-niveau	E-niveau	D-niveau
<p><i>Politik</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • det politiske system i Danmark • økonomi • forhold mellem privat- og samfundsøkonomi • velfærdssamfundet. 	<p><i>Politik</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • grundloven • demokrati og menneskerettigheder • ideologier • det politiske system og de politiske partier • magtens tredeling • mediernes rolle som den fjerde statsmagt • retsvæsen. <p><i>Økonomi</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • den danske velfærdsmodel • forbrug. 	<p><i>Politik</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • grundloven • ideologier og det politiske system herunder de politiske partier • mediernes politiske funktion • internationaliseringen - herunder EU's betydning for dansk politik og økonomi. <p><i>Økonomi</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • økonomiske kredsløbsmodeller • velfærdsmodeller • levevilkår • markedsmekanismer: udbud og efterspørgsel. 	<p><i>Politik</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • grundloven • ideologier og det politiske system og de enkelte partiers standpunkter • mediernes politiske funktion • internationaliseringen - herunder internationale organisationers betydning for dansk politik og økonomi • interesseorganisationer. <p><i>Økonomi</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • økonomiske kredsløbsmodeller • økonomisk politik • velfærdsmodeller.
<p><i>Sociale og kulturelle forhold</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • socialisering, identitet og sociale og kulturelle forskelle i Danmark. 	<p><i>Sociale og kulturelle forhold</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • socialiseringsmønstre herunder ulighed og dens konsekvenser • sociale og kulturelle forskelle i Danmark. 	<p><i>Sociale og kulturelle forhold</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • socialiseringsmønstre herunder ulighed og dens konsekvenser sociale og kulturelle forskelle i Danmark. <p><i>Arbejdsmarkedet</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • den danske model • arbejdsmiljø • arbejdsmarkedets organisationer. 	<p><i>Social og kulturelle forhold</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • socialiseringsmønstre herunder ulighed og dens konsekvenser • sociale og kulturelle forskelle og forklaringsmodeller. <p><i>Arbejdsmarkedet</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • den danske model • arbejdsmiljø • arbejdsmarkedets organisationer.
<p><i>Bæredygtighed</i></p>	<p><i>Bæredygtighed</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • miljøpolitik • forbrug. 	<p><i>Bæredygtighed</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • miljøpolitik • forbrug. 	<p><i>Bæredygtighed</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • globalisering og miljøproblemer • bæredygtig udvikling og økonomisk vækst.

2.3 Supplerende stof

Det vil ikke være muligt at opfylde de faglige mål på grundlag af kernestoffet alene. Det supplerende stof skal uddybe og perspektivere kernestoffet samt udvide elevens faglige horisont i relation til den praksis, produktion eller praktik eleven arbejder med eller indgår i.

3. Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

Undervisning i samfundsfag skal tilrettelægges praksisnær og anvendelsesorienteret i tematiske helheder, der udspringer af elevernes erfaringsverden og af de aktuelle samfundsfagsmæssige forhold.

Undervisning i samfundsfag bør have udgangspunkt i aktuelle eksemplariske emner og problemstillinger, således, at der skabes en helhedsorienteret og praksisnær undervisning.

De aktuelle emner og problemstillinger skal udvælges, så de kan fungere som eksempler for undervisningens elementære faglige begreber, teorier og sammenhænge samt fagets fundamentale metoder til at systematisere og generalisere. I denne sammenhæng skal der gives plads til innovative idéer og arbejdsformer.

Undervisningen skal bygge på kommunikation og dialog. Eleverne skal, gennem egne fortællinger og erfaringer, inddrages i udvælgelse af samfundsfagsmæssige problemstillinger. Ved at arbejde narrativt med de hverdagsaktuelle emner og problemstillinger, får eleverne mulighed for at sætte ord på, og blive bevidste, om deres egen rolle som medborgere i samfundet.

Der skal lægges vægt på, at den enkelte elev får mulighed for, på et fagligt grundlag, at debattere samfundsfaglige problemstillinger. De etiske og kommunikative aspekter skal altid overvejes i valg af de aktuelle emner og problemstillinger. Undervisningen følger i øvrigt de generelle didaktiske principper for FGU.

3.2 Undervisnings- og arbejdsformer

Arbejdsformen består af en vekslen mellem teori og praksis. Hensigten er *ikke*, at der skal gennemføres henholdsvis teoretisk og praktisk undervisning, men at praksis og teori i videst muligt omfang er integreret. Derfor skal undervisningen tilrettelægges afvekslende med praktiske arbejdsformer således, at der kan ske en kobling mellem elevernes hverdagsliv, produktionerne på værkstederne, uddannelses- og arbejdslivet samt samfundsfaglige områder.

Undervisningen og arbejdsformerne skal tage udgangspunkt i elevernes forudsætninger og elevernes hverdag således, at eleverne får mulighed for at tilegne sig viden og anvende denne viden.

Undervisningen skal fremme elevernes evne til at undersøge, dokumentere og formidle samt forholde sig ansvarligt og reflekterende til samfundsfaglige problemstillinger.

På D-niveau skal eleverne introduceres til samfundsfagets skriftlige dimension. Det vil være hensigtsmæssigt at integrere den skriftlige dimension i elevernes faglige dokumentation med den tilhørende nødvendige progression. Den skriftlige dimension på D-niveau støtter eleverne til at anvende fagets teori og praksis i et nuanceret sprog.

3.3 It

Anvendelse af it i samfundsfag bør understøtte viden, færdigheder, evner og kompetencer, der kræves for at blive kompetente borgere i videnssamfundet.

I undervisningen bør læreren have særligt fokus på elevernes teknologiske mestring. Teknologisk mestring forstås som det at kunne anvende moderne teknologier og applikationer til informationssøgning, at

forholde sig til sociale medier og etik, digitale egenproduktioner (diagrammer, billede, video, præsentationer, online produktioner), dataopsamling samt undersøgelser og research.

Anvendelse af it skal understøtte elevernes faglige progression og deltagelse i det faglige fællesskab.

3.4 Samspil med andre fag og faglige temaer

Faget skal indgå i samspil med andre fag, hvor det er relevant. Al tværfagligt arbejde skal planlægges under hensyntagen til de faglige mål. Der skal være fokus på, at eleverne tilegner sig gode læringsstrategier, som de kan overføre fra et fag til et andet. De meningsgivende helheder findes i relevant omfang i relation til andre fag som fx matematik, dansk og naturfag eller faglige temaer.

3.5 Sproglig opmærksomhed

Mundtligt og skriftligt sprog indgår som en del af de faglige temaer. Undervisningen skal sikre elevernes sproglige udvikling i form af faglig læsning og skrivning. Undervisningen skal tilrettelægges, så eleven introduceres både mundtligt og skriftligt til fagets metoder og begreber. Eleverne skal lære samfundsfagets centrale begreber at kende, med henblik på selv at kunne anvende dem i arbejdet med fagets områder. Derfor skal der i alle områder arbejdes med elevernes begrebsforståelse, hvilket kræver at eleverne bliver bevidste om de faglige begrebers sammenhæng med førfaglige begreber.

Elevens opmærksomhed skal i forbindelse med faglig læsning rettes mod forskellige teksters særlige karakteristika og forskellige kommunikative formål.

Det er væsentligt, at eleverne bliver fortrolige med sproget i samfundsfag, som det kommer til udtryk i skrift og tale, således at det kan knyttes an til kompetenceområderne. Der skal sættes fokus på den skriftlige dimension på D-niveau, hvilket vil gøre eleverne i stand til at studere videre på et højere niveau.

4. Evaluering/dokumentation

4.1 Løbende evaluering

Formålet med den løbende evaluering af elevens deltagelse og læring samt af undervisningen er at sætte fokus på at motivere og styrke elevens oplevelse af at gøre fremskridt og mestre faget.

Evalueringen skal omfatte:

1. Elevens læring og udvikling, herunder

- viden, færdigheder og kompetencer
- arbejdsindsats
- engagement og interesse for faget
- ansvar og selvstændighed i undervisningen

Evalueringen skal ligeledes omfatte en dialog med eleven om uddannelses- og beskæftigelsesvalg set i relation til elevens udbytte af forløbet.

Til at understøtte en dialog mellem eleven og læreren skal der være et værktøj, som synliggør elevens progression. Værktøjet tager afsæt i de mål, der gælder for faget.

2. Evaluering af undervisningen

Undervisningens form og indhold evalueres løbende i forhold til den enkelte elev, ved vejledningssamtaler og i forhold til klassen/gruppen. Evalueringen skal foregå i dialog med eleverne og skal danne baggrund for eventuelle justeringer af undervisningens indhold og af undervisnings- og arbejdsformen.

4.2 Faglig dokumentation/afsluttende standpunktsbedømmelse

Elevens niveaumæssige indplacering (introducerende niveau, G, E eller D-niveau) fremgår af elevens forløbsplan. Forløbsplanens angivelse af elevens niveau justeres i overensstemmelse med, at eleven opnår et højere niveau.

På baggrund af forløbsplanen arbejder elever og lærere systematisk med dokumentation af elevens læring med henblik på at fastholde og synliggøre progression.

Den faglige dokumentation anvendes i forbindelse med evaluering af elevens udvikling og læring, samt i forbindelse med standpunktsbedømmelse ved afslutning af et niveau.

Eleven udarbejder løbende i uddannelsestiden produkter, som dokumenterer elevens arbejde med faget. Produkterne tager udgangspunkt i undervisningen og de faglige mål, og indeholder faglige emner og problemstillinger fra hverdagslivet eller arbejdslivet. Læreren kommenterer produkterne, hvorefter eleven har mulighed for at kvalificere dem. Produktet kan bestå af projektrapporter, rapport med fotodokumentation, opgavebeskrivelse, notater eller andre praktiske eller digitale produkter. Produktet skal demonstrere viden om grundlæggende fagsprog, og redegøre for enkle faglige begreber og problemstillinger. Dokumentationen samles i en arbejdsportfolio.

De nærmere krav og rammer for den faglige dokumentation fastsættes på institutionsniveau.

Der gives afsluttende standpunktsbedømmelse på det niveau (G, E eller D-niveau), der er afsluttet ifølge forløbsplanen, hvis ikke der afholdes prøve i faget. Elevens faglige dokumentation indgår som bedømmelsesgrundlag for standpunktsbedømmelsen. Endvidere bedømmes eleven på baggrund af sin præstation i undervisningen. Bedømmelseskriterierne ved standpunktsbedømmelse er de samme som ved prøven.

Ved standpunktsbedømmelse anvendes 7-trinsskalaen.

4.3 Afsluttende prøve/prøveform

På alle niveauer afholdes portfolioprøve.

Niveau G

På baggrund af sin arbejdsportfolio udarbejder eksaminanden en præsentationsportfolio. Portfolioen skal indeholde dokumentation for eksaminandens arbejde med to forskellige emner og omfatte samfundsfaglige problemstillinger fra hverdagslivet eller arbejdslivet. Læreren fastsætter de nærmere rammer for portfolioens udformning, indhold og omfang.

Læreren skal godkende præsentationsportfolioen som eksaminationsgrundlag. Præsentationsportfolioen udarbejdes individuelt eller i grupper af højst tre eksaminander og fremsendes til censor forud for prøven.

Der afholdes en mundtlig prøve á 30 minutters varighed per eksaminand - inklusiv votering. Prøven kan tilrettelægges som en gruppeprøve. Portfolioen danner udgangspunktet for den faglige dialog ved eksaminationen.

Niveau E

På baggrund af sin arbejdsportfolio udarbejder eksaminanden en præsentationsportfolio. Portfolioen skal indeholde dokumentation for eksaminandens arbejde med to forskellige emner med tydelige samfundsfaglige problemstillinger og temaer fra hverdagslivet eller arbejdslivet. Læreren fastsætter de nærmere rammer for portfolioens udformning, indhold og omfang.

Læreren skal godkende præsentationsportfolioen som eksaminationsgrundlag. Præsentationsportfolioen udarbejdes individuelt eller i grupper af højst tre eksaminander og fremsendes til censor forud for prøven.

Der afholdes en mundtlig prøve á 30 minutters varighed per eksaminand - inklusiv votering. Prøven kan tilrettelægges som en gruppeprøve. Portfolioen danner udgangspunktet for den faglige dialog ved eksaminationen.

Niveau D

På baggrund af sin arbejdsportfolio udarbejder eksaminanden en præsentationsportfolio. Portfolioen skal indeholde dokumentation for eksaminandens arbejde med to forskellige emner med mere komplekse faglige problemstillinger og perspektiveringer til samfundsfaglige eller erhvervsfaglige temaer. Læreren fastsætter de nærmere rammer for portfolioens udformning, indhold og omfang.

Læreren skal godkende præsentationsportfolioen som eksaminationsgrundlag. Præsentationsportfolioen udarbejdes individuelt eller i grupper af højst tre eksaminander og fremsendes til censor forud for prøven. Der afholdes en mundtlig prøve á 30 minutters varighed per eksaminand - inklusiv votering. Prøven kan tilrettelægges som en gruppeprøve. Portfolioen danner udgangspunktet for den faglige dialog ved eksaminationen.

4.3.1 Eksaminationsgrundlag

Niveau G, E og D

Eksaminandens præsentationsportfolio udgør eksaminationsgrundlaget. Eksaminationen starter med eksaminandens fremlæggelse af sin præsentationsportfolio.

4.3.2 Bedømmelsesgrundlag

Niveau G, E og D

Bedømmelsesgrundlaget er eksaminandens mundtlige præstation og eksaminandens præsentationsportfolio.

4.3.3 Bedømmeskriterier

Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilken grad eksaminanden opfylder de faglige mål. Ved bedømmelsen lægges især vægt på, at eksaminanden kan:

G-niveau	E-niveau	D-niveau
<ul style="list-style-type: none">demonstrere relevant brug af faglige begreberindgå i dialog om de faglige problemstillinger fra hverdagslivet eller arbejdslivettage stilling til relevante faglige problemstillinger fra hverdagslivet eller arbejdslivetinddrage erhvervmæssige og samfundsfaglige forhold i præsentationen.	<ul style="list-style-type: none">udtrykke sig i et korrekt fagligt sprogredegøre for enkle samfundsfaglige begreber og modellertage stilling til relevante, aktuelle og faglige problemstillinger fra hverdagslivet eller arbejdslivetinddrage erhvervmæssige og samfundsfaglige forhold i præsentationen.	<ul style="list-style-type: none">diskutere og udtrykke sig klart og præcist i et korrekt fagligt sprogvise forståelse for og anvende samfundsfaglige begreber og modellerdemonstrere overblik og faglige sammenhængeforholde sig kritisk til samfundsmæssige problemstillinger på et fagligt grundlagperspektivere faget i forhold til erhvervsfaglige og samfundsfaglige forhold.

Karakteren gives på baggrund af en helhedsvurdering af eksaminandens mundtlige præstation og præsentationsportfolioen, dog med vægt på den mundtlige præstation.

Der gives én karakter efter 7-trinsskalaen.